

IN MEMORIAM

DR JOVAN ĆIRIĆ (1960–2022)

Sve prijatelje i poštovaoce dr Jovana Ćirića sudije Ustavnog suda, je njegov iznenadni odlazak sa ovog sveta, pogodio kao grom iz vedra neba. Nije lako pomiriti se sa smrću dragog prijatelja, omiljenog među kolegicama i kolegama zbog svog vedrog duha, naglašene dobroćudnosti i dobronamernosti.

Impresivna je biografija dr Jovana Ćirića, koji nas je nažalost, prerano napustio 12. decembra 2022. godine, ali je ipak uspeo da mnogo toga dobrog i kvalitetnog napiše, stvori i ostavi...

Osnovne, magistarske i doktorske studije završio je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Magistarski rad mu je bio: „Krivično delo nesavesnog lečenja bolesnika“; a doktorska disertacija: „Vanpravni uticaji na kaznenu politiku sudova“.

Radio u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja od 1985. do 2000. godine. Potom je bio zaposlen u Institutu za uporedno pravo, gde je bio i direktor od 2007. godine, sve dok krajem 2016 godine nije izabran za sudiju Ustavnog suda.

Kao direktor Instituta za uporedno pravo je 2016. godine doživeo veliku ličnu čast, ali i ogromno priznanje za naučnu ustanovu kojom je sjajno rukovodio. Primio je tada od predsednika Republike prestižno Sretenjsko odlikovanje.

Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu i drugim visokoškolskim ustanovama, bio je godinama član više komisija za odbranu doktorskih, magistarskih, master i specijalističkih radova. Bio je urednik cenjenog časopisa „Strani pravni život“.

Brojne su druge važni i odgovorne funkcije koje je vršio dr Jovan Ćirić. Član Etičkog komiteta Kliničkog centra Srbije i predsednik upravnog odbora Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja. Član predsedništva Udruženja za medicinsko pravo, Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu i zamenik predsednika Kriminološke sekcije tog Udruženja, član Udruženja pravnik, predsednik Udruženja latinoamerikanista. Bio je 2009. godine član Komisije za izmene i dopune Krivičnog zakonika Srbije.

Veoma je *bogat naučni opus* dr Jovana Ćirića. Napisao je 8 monografija posvećenih pravu i kriminologiji, kao i oko 300 članaka iz ovih oblasti. Pored toga je 2022. godine objavio i veoma zanimljivu putopisnu knjigu – „Putopisi jednog pravnik“ u kojoj je na veoma lep način opisao svoja putovanja u deset zemalja sveta. Pored osvrta na istoriju, arhitekturu, umetnost, sport, kulinarstvo itd., koji su uobičajeni

za putopisnu knjigu, dr Ćirić se dok piše o svojim putovanjima često veoma umešno bavi i sociološko-pravnim aspektima onoga što je video.

Poslednja naučna monografija koju je napisao je „Knjiga o mržnji – sa reči na dela – od govora do zločina mržnje“.

Priredio je mnoštvo naučnih zbornika, među kojima se ističu „20 godina od razbijanja SFRJ“, „Evropske integracije i međunarodna krivičnopravna saradnja“, „Uvod u pravo SAD“, „Haški tribunal – između prava i politike“, „Sto godina od početka Prvog svetskog rata – istorijske i pravne studije“, „Pravo na nezaborav“ itd.

Zbornik „Sto godina od početka prvog svetskog rata“ bio je praćen međunarodnom naučnom konferencijom, kao i nizom promocija u Beogradu, Beču i Višegradu. Ovaj značajan poduhvat, jedan od retkih u kome su povodom te teške istorijske teme posle celog jednog veka, zajedno seli i razgovarali srpski i austrijski naučnici, dobio je zbog svoga značaja i pokroviteljstvo predsednika Republike.

Zbornik „Pravo na nezaborav“ bavio se kulturom sećanja i pravnim aspektima genocida nad Srbima, Jevrejima i Romima u NDH. Uz podršku i u saradnji sa Ministarstvom spoljnih poslova, u okviru ovog projekta je kao direktor poveo je sa sobom na čelu – na put preko Atlantika, delegaciju sastavljenu od uglavnom mlađih istraživača Instituta za uporedno pravo, koji su prisustvovali svečanosti obeležavanja dana žrtava holokausta u Ujedinjenim nacijama u Njujorku i podelili sa američkom publikom rezultate svojih istraživanja na konferenciji o NDH u Nju Džersiju.

Dr Jovan Ćirić je bio izuzetno blagonaklon prema tzv. naučnom podmlatku. Kao direktor Instituta za uporedno pravo, ulagao je ogroman trud u razvoj mlađih kadrova, njihovo privlačenje i zadržavanje u Institutu. Uveo je praksu učenja stranih jezika (što je za Institut za uporedno pravo naravno, izuzetno važno), omogućavao i podržavao usavršavanja u inostranstvu itd.

Od Instituta koji je bio na ivici gašenja (usled nedostatka naučnog kadra), za vreme svog mandata izdigao ga je dr Jovan Ćirić u jednu od naših vodećih naučnih institucija, nagrađenu Sretenjskim odlikovanjem predsednika Republike. I što je verovatno najvažnije, zahvaljujući kako velikoj radnoj energiji dr Jovana Ćirića, tako i njegovoj izrazitoj dobronamernosti i prijateljskom pristupu svim kolegicama i kolegama, ovaj je Institut dok je on njime rukovodio, funkcionisao ne samo veoma dobro, već i kao svojevrsna skladna i složna naučna „porodica“.

Nakon ovih ipak po prirodi stvari, uglavnom šturih osnovnih biografskih podataka, ne mogu da ne pokušam da se na jedan pre svega, ličan način, ali ipak sasvim objektivno, osvrnem na ličnost dr Jovana Ćirića, kojeg smo svi koji smo ga voleli i smatrali prijateljom, sasvim rutinski oslovljavali kao naš Ćira.

Dugo sam poznao Ćiru. Poštovao sam ga kao dragog i uvek dobronamernog starijeg kolegu, te sam stoga, veoma rado govorio i na promocijama njegovih veoma interesantnih knjiga a napisao je mnogo knjiga i to mnogo dobrih knjiga. To mi je bila velika čast i veliko zadovoljstvo. Čast mi je bila što govorim o delima svog dragog kolege i vrsnog poznavaoa kako krivičnog prava, tako i drugih krivičnom pravu bliskih nauka, poput kriminologije, a zadovoljstvo da govorim na Ćirinim promocijama, proisticalo je kako iz čitanja tih veoma zanimljivih tekstova, tako i iz ličnosti njihovog autora.

Nije mi nikada palo na pamet da ću imati i tako tešku i žalosnu dužnost da o Ćiri, njegovom životu i delu govorim i na komemoraciji svog dragog kolege i prijatelja, održanom u Ustavnom sudu, te da ću sličnim rečima napisati i ovo poslednje formalno sećanje na dr Jovana Ćirića. Nije to nimalo lako, naprotiv, veoma je teško, ali istovremeno predstavlja i veliku čast. To je i dug prema čoveku koji je svojim delom i svojim delovanjem, takve poslednje reči njemu upućene i više nego zaslužio.

Poslednja promocija Ćirinih knjiga na kojoj sam govorio, bila je posvećena njegovoj *Knjizi o mržnji*. Da, moj dragi kolega je napisao odličnu monografiju o mržnji, ne samo kao ružnom osećanju i emotivnom fenomenu, već pre svega, o mržnji kao bitnom obeležju niza krivičnih dela, ali najčešće i ključnom stimulansu i motivu za izvršenje mnogih krivičnih dela.

Sjajnu knjigu o mržnji, napisao je čovek koji nije bio sposoban da mrzi. Da, to je bila velika i dragocena odlika sudije dr Jovana Ćirića. On nije mrzeo, nije umeo i nije mogao da mrzi. Zato je najčešće i bio veseo, opušten i krajnje dobroćudan. On nije napisao *knjigu o ljubavi*, iako je bio sposoban da voli i voleo je iz dubine duše svoju suprugu, svoje rođake, svoje prijatelje i kolege. Baš zato nije bilo potrebe da piše knjigu o ljubavi, iako sam siguran da bi i takvu knjigu on mogao da napiše. On je ljubav lako i plemenito ispoljavao, a baš zato je i napisao sjajnu knjigu o mržnji, jer iz mržnje često i nastaju mnoga krivična dela, a ljubav obrnuto, ponekad uspeva i da zaleći rane, nastale kako zločinima, tako i drugim vrstama nedela. To je odlično, kao i mnogo šta drugo, razumeo i u svojim knjigama, odlično objasnio dr Jovan Ćirić, sudija Ustavnog suda – naš dragi Ćira.

Kao sudija Ustavnog suda dr Jovan Ćirić, nije nikada „zaboravio“ da je i naučnik. Redovno je učestvovao na relevantnim konferencijama u Srbiji posvećenim krivičnom pravu i drugim krivičnim naukama i uvek je svojim radovima, kao i posebno svojim veoma interesantnim usmenim izlaganjima, ostavljao ne samo jak i veoma ubedljiv „lični pečat“, već je i na jedan lep način ukazivao na aktuelne naučno-stručne probleme, te to ilustrovao interesantnim i često veoma originalnim zaključcima. Kao sudija Ustavnog suda je dr Jovan Ćirić bio više puta učesnik stručnih skupova i konferencija u inostranstvu, koje su se bavile ustavnim sudstvom, te je uvek i u tim prilikama, kao član delegacija Ustavnog suda Srbije, davao značajan doprinos saradnji ustavnih sudova i sagledavanju važnih teorijskih i praktičnih pitanja iz domena delovanja ustavnog sudstva.

Ćiru sam dugo poznao. Prvi put sam ga video i sa njim se, kao tada mlad i tek novopečeni asistent Pravnog fakulteta u Beogradu, veoma rado družio na poznatim savetovanjima u Budvi, dalekih 90-ih godine. Ćira je tada takođe, bio mlad, radio je na čuvenom „Kriminološkom institutu“, tj. Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu, omiljen u društvu i isto kao i do svog odlaska, prijateljski nastrojen prema svakom, uvek spreman na dobronamernu šalu, veoma često i na svoj račun (što je bitna odlika plemenitih ljudi), veseo i dobroćudan.

Ali već tada je Ćira imao veoma britko pero, bio je sklon argumentovanom naučnom polemisanju i rado se, hrabro i bez oklevanja, upuštao u objašnjavanje i veoma kontroverznih krivičnopravnih i opšte-društvenih tema. Tako sam se još i nešto pre nego što sam Ćiru neposredno upoznao, susreo sa jednim njegovim tada, a to je

bilo davno, još u drugoj polovini 90-ih godina prošlog veka, veoma interesantnim i smelim naučnim stavom o opojnim drogama, plasiranim u vidu velikog intervjua, koji je Ćira dao za tada veoma popularan i tiražan nedeljnik „Dugu“. Taj mi je intervju bio izuzetno zanimljiv, a tek sam znatno kasnije, kada sam i sam počeo da se ozbiljnije bavim naukom, shvatio koliko su ti smeli naučni i stručni stavovi dr Jovana Ćirića, bili aktuelni i izuzetno valjano utemeljeni ne samo u našim, tadašnjim jugoslovenskim razmerama, već i na jednom svetskom nivou.

I da li nekom ironijom sudbine ili specifičnom simboličnom porukom slučaja, baš na dan kada je Ćira umro, izašao je u „Politici“, veliki tekst u kojem se, povezano sa aktuelnim ustavnim promenama i reformom pravosuđa, iznosi naučni stav dr Jovana Ćirića, koji se tiče pojma *istaknuti* pravnik. Odlično je Ćira u tom tekstu objasnio ko se zaista *može* i ko se nesporno *mora* smatrati istaknutim pravnikom.

Kao što je to inače, njemu bilo veoma svojstveno, on je to objasnio jednostavnim i životnim jezikom, tako da to svakom pismenom čoveku, a ne samo pravno obrazovanom, bude savršeno jasno. Sada mogu da kažem, kao jedan sasvim mali dodatak tom odličnom Ćirinom tekstu, kao neku vrstu izrazito kratkog i jezgrovitog rezimea, da je sam dr Jovan Ćirić, odličan primer za istaknutog pravnika.

Da, Ćira je bio tipičan istaknuti pravnik. I čak mnogo više od toga... Ozbiljno se bavio krivičnim pravom, napisao je stotine kvalitetnih radova, kako članaka, tako i monografija, odlično je objašnjavao složene pravne pojmove, predavao je povremeno i na pravnim fakultetima, a kao izrazito istaknuti pravnik, doživeo je i tu apsolutno zasluženu čast da skoro šest godina bude sudija Ustavnog suda.

Nadam se da će i neke nove buduće sudije Ustavnog suda, bar u nekoj meri, biti slične dr Jovanu Ćiriću, koji je ne samo sjajnim naučnim tekstom, već i svojim ličnim primerom, pokazao *šta je i ko je izrazito istaknuti pravnik*.

Ostaće zapamćene i dugo odjekivati u našim mislima, njegove diskusije na sednicama Ustavnog suda, njegovo rezonovanje i njegov veliki lični pečat u donošenju mnogih veoma važnih odluka. Ostaje naravno, zapamćena i brojna odlično napisana izdvojena mišljenja dr Jovana Ćirića, časnog sudije Ustavnog suda.

Da, pisao je Ćira često i izdvojena mišljenja, jer je veoma dobro znao da *ugled svakog ustavnog suda*, kao i drugih sudova, tog ranga, često više štite i podižu dobro napisana *izdvojena mišljenja*, nego neke jednoglasno usvojene odluke. To odlično znaju poznavaoći ustavnog sudstva, a to je odlično znao i sudija dr Jovan Ćirić, koji je i tako u praksi pokazivao svoj integritet.

Po svemu tome, dobrom i lepom, pamtićemo našeg dragog prijatelja, sudiju Ustavnog suda dr Jovana Ćirića. Bio je zaista sjajan naučnik, izvanredan organizator, odličan sudija Ustavnog suda, a bio je Ćira i ostao, pre svega i na prvom mestu, dobar čovek... Sedeo je šest godina pored mene na sednicama Ustavnog suda, a od nedavno je ta stolica nažalost, ostala prazna... Još dugo ćemo zbog toga osećati ogromnu prazninu, kako u Ustavnom sudu, tako i u naučnoj i stručnoj pravničkoj javnosti.